

۲۵۸۵۵۹۷

پژوهشی در قرآن و نهج البلاغه ①

* عدل و قسط

* خدا مالکی

حسین مظفری مجد

مظفری مجد، حسین، ۱۳۳۲ -	سرشناسه:
پژوهشی در قرآن و نهج البلاغه / حسین مظفری مجد.	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: فرهنگ صبا، ۱۳۹۸.	مشخصات نشر:
ج	مشخصات ظاهری:
دوره: ۸-۲۷-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸، ج. ۱. ۵-۴۸-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸	شابک:
ج. ۲. ۲-۲۹-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸، ج. ۳. ۸-۵۰-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸	
ج. ۴. ۵-۵۱-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸، ج. ۵. ۵-۵۲-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸	
ج. ۶. ۹-۵۳-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸	
فیبا	وضعیت فهرست نویسی:
علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- نقد و تفسیر	موضوع:
Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Criticism and interpretation	موضوع:
علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه --	موضوع:
	بدهای قرآنی
Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Koranic aspects	موضوع:
قرآن برگزیده ها -- ترجمه ها	موضوع:
Translations - Qur'an. Selections	موضوع:
BP ۳۸/۰۸	رده بندی کنگ
۲۹۷/۹۵۱	رده بندی دیویی:
۰۲۶۸۵	شماره کتابشناسی ملی:

ناشر: نشر فرهنگ

پژوهشی در قرآن و نهج البلاغه

عدل و قسط * خدامالکی

حسین مظفری مجد

چاپ و صحافی: پردیس دانش ■ چاپ اول: ۱۳۹۸

شابک دوره: ۸-۲۷-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸ ■ شابک: ۵-۴۸-۶۲۳۶-۶۲۲۲-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰ نسخه ■ قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست

فصل اول: عدل و قسط

بخش الف (قرآن) ۱

شُر ب (نهج البلاغه) ۲۴

الف: عدل، قسط، مساوات، میزان ترازو، کیل، تعادل.

ب: عدالت تنها راه اصلاح جامعه.

پ: حدایت اسلام از مالکیت برادرانه و برابری و تعاون.

ت: تضاد اسلام با فقر و تکاثر.

تعداد آیات ۱۱۰

تعداد خطبه‌ها: ۱۶

تعداد نامه‌ها: ۸

تعداد حکمت‌ها: ۸

تعداد دعا‌های صحیفه سجاده: ۲

فصل دوم: خدا مالکی

بخش الف (قرآن) ۴۴

فصل دوم: ب (نهج البلاغه) ۶۱

الف: خدا مالکی: زیربنای مالکیت در اسلام.

ب: در اسلام: مالکیت به سمت و سوی خدائی و عمری و همگانی است.

پ: مخالفت اسلام با تجمع مال و ثروت در دست و انحصار بعضی افراد خاص. (سرمایه‌داری فردی)

تعداد آیات ۹۲

تعداد خطبه‌ها: ۱۳

۳	تعداد نامه‌ها:
۶	تعداد حکمت‌ها:
۳	تعداد روایت‌های مستدرک نهج البلاغه:
۱	تعداد دعا‌های صحیفه سجادیه:

مقدمه

- ۱- درود و سپاس بر خدای یکتا که کمک کرد تا این کتاب (عدل و قسط + خدامالکی) در قرآن و نهج البلاغه به پایان برسد.
- ۲- این کتاب را به روح پاک شهدای وطنمان ایران عزیز تقدیم می‌کنم.
- ۳- در این کتاب کلیه آیات قرآن و مطالب نهج البلاغه که در آن کلمه یا جمله یا مفهوم و یا برداشت (عدل و قسط + خدامالکی) بوده جمع‌آوری و منظم گردیده است.
- ۴- تعداد کل آیات قرآن ۱۱۴۶ می‌باشد.
- ۵- تعداد آیات فصل ۱ (۱۱۰ آیه) یعنی ۱/۸ درصد کل قرآن می‌باشد و تعداد آیات فصل ۲ (۹۲ آیه) یعنی ۱/۵ درصد کل قرآن می‌باشد.
- ۶- تعداد کل سوره‌های قرآن ۱۱۴ می‌باشد که در ۲۱ سوره آن آیات فصل ۱ و در ۴۳ سوره آن آیات فصل ۲ می‌باشد.
- ۷- در این کتاب فقط ترجمه فارسی آیات آمده و بجماعت عربی قرآن نیامده است، و ترجمه‌ها از استاد الهی قمشه‌ای، استاد فولادوند، استاد خرمشاهی، استاد مصطفی رحیمی‌نیا می‌باشند.
- ۸- همانطوری که در سوره بقره آیه ۲۸۶ و سوره حج آیه ۷۸ آمده، اسلام دین سهل و آسانی می‌باشد و مخاطب‌های قرآن همه انسان‌ها و همه

مردم هستند لذا بهتر است همه مردم بطور مستقیم **ترجمه آیات** را از روی ترجمه‌های خوب و جدید بخوانند و عمل نمایند تا رستگار شوند.

۹- قرآن به عنوان کتاب وحی و مقدس و اساسنامه و قانون اساسی و عملی و اجرایی کلان بیش از ۱/۵ میلیارد مسلمان در سراسر دنیا می‌باشد و معتبرترین کتابی است که در طول ۱۴۰۰ سال، صحیح و سالم و بدون هیچ گونه تحریف و جعلیات به دست ما رسیده است، لازم و ضروری است که مسلمانان **ترجمه قرآن** را به هر زبانی که می‌فهمند و تکلم می‌نمایند قرائت و مطالعه نمایند و مستقیماً بدون هیچ واسطه‌ای دستورات کلی و قوانین کلی و کلمات قرآن را در زندگی به مرحله اجرا درآورند، بطور مثال: ما ایرانیان فارسی زبان، به خاطر درک و فهم بهتر قرآن و اجرای دستورات آن، بهتر است در محافل رسمی و جمعی و عمومی و مدارس و مجالس ختم و انفرادی و اجتماعی **ترجمه قرآن** را بخوانیم تا خبتر بفهمیم و اجرا کنیم، (اگر یک آیه قرآن را به زبان فارسی بخوانیم و بفهمیم و اجرا کنیم بهتر از اینست که ده‌ها آیه را به زبان عربی بخوانیم ولی هیچ متوجه نشویم، چرا؟ چون زبان عربی را نمی‌دانیم و درک نمی‌کنیم و نمی‌فهمیم چه می‌گوید)، در ماه مبارک رمضان و در ایام نازل در مساجد و محافل و منازل مسلمانان به ویژه در ایران (ختم و قرائت قرآن دارند) و همه قرآن را به زبان عربی می‌خوانند ولی معنی و ترجمه و مفهوم آن را درک نمی‌نمایند و به مرحله اجرا نمی‌گذارند، چه خاصیتی دارد؟؟؟ به نظر من بهتر است **ترجمه قرآن** را با دقت مطالعه نمایند و در زندگی و جامعه به مرحله اجرا درآورند، مطمئن باشند ثواب اصلی تلاوت و مطالعه قرآن اینست که **ترجمه** آن را بخوانیم و درک کنیم و در زندگی و جامعه، درست به کار بندیم، البته چون زبان وحی (عربی بوده) و قرآن به عربی نازل شده، در اجتماعات بین‌المللی و در اجتماعات حج و هرگونه جمعی که مردمان از زبان و لهجه و تکلم گوناگونی برخوردارند به خاطر [وحدت اجتماعات مسلمین] در آنجا قرآن

را حتماً به عربی تلاوت نمایند.

۱۰- در طول تاریخ اسلام، [برای محفوظ ماندن قرآن از هرگونه تحریف و جعلیات توسط دشمنان اسلام]، تمامی سوره‌ها و آیات و کلمات و حروف و حتی نقطه‌ها در تمامی سوره‌ها و در تمامی قرآن شمارش و ثبت و مضبوط گردیده است و سلامت و درستی آن مورد تأیید همگان است و خداوند در قرآن فرموده که ما این قرآن را از همه بلیات و مصائب حفظ و نگهداری می‌نمائیم.

۱۱- این قرآنی که در دست ما است در زمان خلیفه سوم (عثمان بن عفان) جمع‌آوری گردیده و به تأیید حضرت علی بن ابی طالب (ع) و مهاجرین و انصار و حافظان و کاتبان اولیه رسیده و در سال ۳۰ هجری قمری تکمیل یافته است و سایر برتن‌هایی که با این قرآن مغایرت داشته، با نظارت تمامی یاران اولیه پیغمبر میسوم و نابود و سوزانده شدند.

۱۲- از زمان عثمان به بعد قرآن توسط خطاطان و خوش‌نویسان نوشته می‌شده و قرائت می‌گردیده تا اینکه چاپخانه اختراع می‌گردد و اولین چاپ قرآن در ونیز ایتالیا در ۱۵۱۶ میلادی (۹۲۷ قمری) به چاپ می‌رسد و این کار در اروپا ادامه یافته تا اینکه اولین چاپ قرآن در ایران در تبریز در سال ۱۲۴۲ قمری (۱۸۲۶ میلادی) به چاپ می‌رسد. این کار تا به امروز ادامه یافته، البته نظارت دقیق و عملی و فنی بر این کار وجود دارد.

۱۳- قرآن چیست؟

قرآن نام مخصوص کتاب آسمانی است و کلمه قرآن در چنانیز برای این کتاب مقدس آمده:

شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن. (سورة ۲ آیه ۱۸۵)

کلمه قرآن مصدر فعل (قرأ) می‌باشد. یک معنای آن جمع کردن اشیاء با هم است و معنای دیگر آن خواندن است، یا از بر خواندن آنچه نوشته شده،

با صدای بلند یا آهسته، این کتاب آسمانی بدین نام نامیده شده زیرا جامع بهترین دستورها و آموزش‌های زندگی است و از طرف دیگر کتابی است که باید خوانده شود و در واقع بیش از هر کتابی هم خوانده شده است که البته همه مردم باید بیشتر با ترجمه زبان تکلمی و فهم و درکشان و زبان محاوره‌ای‌شان بخوانند.

این کتابی است که از جانب خدای جهانیان فرود آمده: و انه لتنزل رب العالمین (سوره ۲۶ آیه ۱۹۲).

و وحی و امامی است از طرف خدای عزیز حکیم: تنزیل الكتاب من الله العزيز الحكيم (سوره ۳۹ آیه ۱).

این کتاب مقدر بر محمد نازل شد: و آمنوا بما نزل علی محمد و هو الحق من ربهم (سوره ۴۷ آیه ۲).

و این قرآن به وسیله روح الامین بر قلب محمد نازل شد: نزل به الروح الامین علی قلبک لتکون من المرسلین (سوره ۲۶ آیات ۱۹۳-۱۹۴).

نخستین وحی قرآن در ماه رمضان در پیامبر نازل شد: شهر رمضان الذی انزل فيه القرآن، هدی للناس و بینات من الهدی و الفرقان. (سوره ۲ آیه ۱۸۵).

این شب به نام شب قدر نامبرده شده: انزلنا فی لیل القدر (سوره ۹۷ آیات ۱-۲).

قرآنی که به زبان عربی است: فانما یسرناه بالذکر العظیم یتذکرون. (سوره ۴۴ آیه ۵۸) و انا جعلناه قرآناً عربیاً. (سوره ۴۳ آیه ۱).

۱۴- عناوین دیگر قرآن

این کتاب آسمانی از خودش به عناوین دیگر هم یاد می‌کند:

الکتاب: (نوشته‌ای کامل) - ذلک الکتاب لاریب فیه، هدی للمتقین (سوره ۲ آیه ۲).

الفرقان: (فرق دهنده میان راست و دروغ) - تبارک الذی نزل الفرقان

علی عبده لیكون للعالمین نذیراً (سوره ۲۵ آیه ۱).

الذکر: (یادآوری) - انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون (سوره ۱۵ آیه ۹).

موعظه: (نصیحت و پند) - یا ایها الناس قد جائتکم موعظه من ربکم (سوره ۱۰ آیه ۵۷).

حکم: (داوری) - و كذلك انزلناه حکماً عربیاً (سوره ۱۳ آیه ۳۷).

الحکمه: (حکمت) - ذلک مما اوحی الیک ربک من الحکمه و لاتجعل مع اله الاخر فتلقى فی جهنم ملوماً مدحوراً (سوره ۱۷ آیه ۳۹).

الهدی: (هدایت و رهبری) - و انا لما سمعنا الهدی آمنا به (سوره ۷۲ آیه ۱۳).

روح: (سرری که حیات بخش است) - و كذلك اوحینا الیک روحاً من امرنا ما کانت تدبیر ما الکتاب و لا الایمان و لکن جعلناه نوراً نهدي به من نشاء من عبادنا من انما لتدی الی صراط مستقیم (سوره ۴۲ آیه ۵۲).

تنزیل: (فرو فرستادن وحی) - انه لتنزیل رب العالمین (سوره ۲۶ آیه ۱۹۲).

البیان: (آنچه هر چیز را شرح می دهد) - هذا بیان للناس و هدی و موعظه للمتقین (سوره ۳ آیه ۳۷).

برهان: (برهان) - یا ایها الناس و جائکم برهان من ربکم و انزلنا الیکم نوراً مبیناً (سوره ۴ آیه ۱۷۵).

النور: (روشنائی) - و اتبعوا النور الذی انزلنا معک هم المفلحون (سوره ۷ آیه ۱۵۷).

الحق: (راستی و درستی) - و قل جاء الحق و زهق الباطل (سوره ۱۷ آیه ۸۱).

حبل الله: (رشته و پیمان الهی) - و اعتصموا بحبل الله جمیعاً و لاتفرقوا (سوره ۳ آیه ۱۰۲).

۱۵- تقسیم بندی قرآن + شیوهی جمع آوری قرآن

قرآن به یکصد و چهارده فصل یا سوره تقسیم شده است. کلمه سوره را از خود قرآن گرفته اند (سوره ۲ آیه ۲۳) و دو شاهد باید گواهی می دادند که

آنچه آورده‌اند از جمله آیاتی بوده که به پیامبر عرض و در حضور آن حضرت نوشته شده بود. و زید بن ثابت گفته است: من آخر سوره «براءت» را نزد ابی خزیمه یافتم و نزد غیر او نبود. و من گفته ابی خزیمه را قبول کردم به جهت آنکه پیامبر شهادت او را برابر با شهادت دو نفر می‌شمرد^۱ ولی عمر که آیه رجم را آورد آن آیه نوشته نشد زیرا عمر آیه نامبرده را تنها آورده بود. بعد پس از این جمع‌آوری نخستین نسخه قرآن را به ابوبکر تسلیم کرد. ابوبکر آن را نزد خود نگاه داشته بود و هنگام وفاتش آن را مانند تاج خرافت به عمر تسلیم نمود. وقتی که عمر فوت کرد چون تکلیف جانشین او معلوم بود نسخه قرآن را به دخترش حفصه همسر پیغمبر اکرم سپردند. این یک نسخه قرآن در اختیار حفصه بود ولی در نسخه‌های دیگر و قطعات قرآن و آیه‌هایی که در دست مردم بود اختلافات بسیار قرائتی دیده می‌شد. در فاصله بین خلافت ابوبکر و عثمان که دوره خلافت عمر باشد در امر قرآن اقدامی تازه انجام نیافت.

۱۶- پیشنهاد حدیفه در جمع‌آوری قرآن در زمان عثمان

عثمان به آن ترتیب معروف به خلافت رسید. در آن وقت نفوذ اسلام در کشورهای مختلف بسط و توسعه یافته بود. به حدیج در متن آیه‌ها و قطعات قرآن که از سینه‌ها خارج شده و به صورت کتاب درآمده بود این اختلاف نسخه‌ها و آیه‌ها بیشتر می‌شد. در سال ۲۷ هجری حدیفه - دوست رسول‌الله و فاتح همدان وری و دینور که در ارمنیه و آذربایجان جنگ کرده بود و قرائت‌های مختلف شامی و عراقی و حجازی را شنیده و در اختلاف میان آنها وحشت‌زده شده بود - از عراق آمد و از عثمان خواست که به وسیله قراء و کتاب وحی که هنوز چند نفری از آنها باقیمانده بودند اقدام در

۱. از کتاب «تاریخ جمع قرآن» اثر دکتر جلالی نائینی، صفحه ۴۳، سطر ۱۰، که ایشان از کتاب «المصاحف» عبدالرحمن حاطب آورده است.

رفع این اختلاف و جمع‌آوری کامل قرآن بکند پیش از آنکه در قرآن هم همان اختلافی پیدا شود که یهود و نصاری در کتاب خود پیدا کردند.

عثمان این پیشنهاد را پذیرفت و دوازده تن از قریش و انصار را گرد آورد و انجمنی تشکیل داد. و شخصی را نزد حفصه فرستاد و از او درخواست کرد قرآن را برای نسخه‌برداری بوی دهد و همانند به زید بن ثابت و عبدالله بن زبیر و سعید بن عاص و عبدالرحمن بن حارث و ابن هشام دسر داد از آن نسخه‌برداری کنند و به قریشیان گفت: اگر میان شما و زید بن ثابت اختلاف در لفظی از قرآن پدید آمد آن را به زبان قریش بنویسید زیرا قرآن را قریش نازل گردیده و آنان نیز به همین گونه رفتار کردند و همین که نسخه‌برداری پایان یافت عثمان نسخه حفصه را به او بازگردانید و از نسخه خود به هر طریقی نمونه‌ای فرستاد و دستور داد غیر از آن هر چه باشد آتش بزنند.

طبری در تفسیر گرانبهای خود می‌نویسد که قرآن در دست یاران پیامبر متفرق بود و بیش از همه ابی بن کعب سه نسخه‌های آن را در دست داشت و چون وحی نازل می‌شد او بی درنگ می‌نوشت. در زمان ابوبکر و عمر مردم یکدیگر را کافر می‌خواندند و هر یک به دیگری می‌گفت این که در دست توست قرآن نیست. سرانجام در زمان عثمان که بدو جمع‌آوری قرآن به کار بسته شد کاملترین مصحفی که یافتند از ابی بن کعب بود. در آن روزها عربی بیابانی بیامد و دو سوره آورد و گفت به خردا پیامبر شنیده‌ام. عثمان از او نپذیرفت و چون در هیچ مصحفی نبود آن را در قرآن نیاورد و این گونه نوشته‌ها را دستور داد بسوزانند.^۱

۱. ترجمه تفسیر طبری.